

Kære familie og venner

Eftersom det enkle liv ikke har overraskelser, der får nogen af jer til at løfte øjenbrynene eller spænde hjelmen, var det meningen, med denne alvorstunge erkendelse, at jeg ville holde mig til medbragte bøger og én, jeg for et stykke tid siden er startet på at skrive.

I mellemtiden finder jeg ud af, at det enkle har sine komplekse sider der ikke tager højde for, at I – trods min velpolerede selvoptagethed - er svære at få ud af tankerne. Det er som et afløb der er stoppet; jeg får hverken læst eller skrevet

det jeg ville. Så, derfor denne regnvejsberetning der i grunden kun fortæller, at vi er i live og har det godt.

Vi kom først af sted d. 10. maj. Der var problemer med motoren, og først d. 9. kl. 22.00 fandt Kim Brockmann fejlen, som jeg selv havde pådraget den stakkels maskine. Jo, der er meget man skylder venner og bekendte, for efterfølgende tilbød vores gode naboer Michael og Lotte at hente vores bil i Nykøbing og se godt efter huset mens vi var væk: *Se bare at komme af sted med jer!*

Toiletterne på havnen i Hals er meget rene...

Hele vinteren har det været planen at starte med Anholt. Igen, igen...Som sagt hylder vi det enkle liv. Til gengæld er Anholt jo – for den som ikke kender øen – det danske svar på Hawaii.

Men i første omgang lykkes det ikke. Vi havde sat kursen, men vind og strøm førte os nordpå, og vi anløb i stedet Vesterø Havn på Læsø. Her har vi været før, men aldrig sejlet hertil i Granma. Men det skal nok blive godt! Vi skal bare tænde for ”Opleveren”. Det ligger alt sammen lige for fødderne af os. Led som en metaldetektor, og du vil finde rustne søm og gamle vognbeslag. Men ind imellem bipper det for noget som selv den dyreste pakkerejse aldrig vil finde. Man skal bare indstille sig på det, gribe livet der hvor man er og lev, oplev, og udlev i de rammer man befinder sig i. Da åbenbarer der sig mere end et menneske kan rumme.

For mig er Læsø først og fremmest et enestående geologisk naturområde; øen vokser stadig hvert år med ca. 20 ha. på grund af landhævningen efter sidste istid. Det jomfruelige land, der fortrinsvis ligger på sydøen ved Rønnerne er Natura2000-beskyttet. Det er også her der hentes meget saltholdig grundvand til saltsyderiet syd for Byrum. Der er ikke åbent for turister ret mange steder på denne tid af året, med saltsyderne er i gang hele hele året; det er vist en go´ forretning? Men der var service på, og vi fik en af medarbejderne til at fortælle om processen fra brøndvand til saltet var pakket. Og så giver det pludselig meget mening, at en lille pose salt skal koste 100,- kr.

Læsø er en selvstændig kommune. I 2021 var der 1776 indbyggere. Man må forestille sig de problemer man har med transport til og fra fastlandet. Der er to store færger, hvoraf den ene konstant sejler i pendulfart mellem Vesterø Havn og Frederikshavn. Den første afgår tidlig morgen, så folk der arbejder på fastlandet kan komme frem. Den sidste ankommer til øen ved 22-tiden om aftenen.

Der må nødvendigvis også være serviceordninger som må tilkøbes på fastlandet. Ved samtale med folk på øen får man det

indlysende indtryk, at meget klares gennem en alternativ form for fællesskab. Her hjælper man hinanden. Så at sige.

Her har en af havets "husmænd" lagt til kaj på grund af blæsten. Som jeg forstod det, skal de langt ud for at fange jomfruhummer, så det er ikke nødvendigvis en god forretning?

Fiskeri har gennem årene været en stor indtægtskilde, men det er her – som så mange andre steder – blevet svære tider. Torskekvoten er meget lille. Fladfisk er der ikke mange af, så det der er tilbage er fangst af sort- og jomfruhummer. Dem er

der nok af. Siger fiskerne. Men de bundsløbende redskaber til at fange jomfruhummer, er som alt andet bundtrawl med til at ødelægge fødenettet på havbunden.

Jeg ved godt de siger, at der de sidste tredive år har været bundtrawlet fra Læsø. Det henleder ikke mindst opmærksomheden på bifangstens betydning for det der er tilbage af fisk, og det fiskene lever af. Landbruget har sin del af skylden for det der sker i de indre dele farvandet, men nu ser det generelt skidt ud for fiskebestanden i Kattegat. Man burde have forbudt bundtrawl for mange år siden. Det er ikke nogen ny viden, og DTU's sidste undersøgelser viser, at disse redskaber dræber mellem 6 – 41% af det liv der er på havbunden. Vi kender til overflod betydningen af bundsløbende redskaber i Limfjorden, hvor 30 kuttere med stor motorkraft får lov til at høvle løs efter muslinger.

Hvad mere skal man vide for at få det stoppet??

Nå, men Kirsten og jeg elsker fisk, og hvad gør man så in a stikky spot? Man kontakter en fisker der fanger med hummertejne. Man må ganske vist til lommerne for at få sig et par sorthummer, men kæft hvor det bare smager godt!

.....

Der er en del landbrug på øen. De fleste steder er det på mager sandjord, men der er trods alt lidt halvgod jord syd for Byrum. Man kan se de er kommet sent i gang med forårssåningen, og på grøfterne at dømme skyldes det grundvandet, der står meget højt. Under jorden og sandlaget er der et 180 m tykt lerlag som dels blev skubbet op under istiderne og dels aflejret da isen smeltede tilbage. Leret holder på vandet.

Her er rigtig mange fedekvæg hvoraf en stor del græsser på rønnerne, i kærene og de store strandenge nord for plantagen. Her gør køerne deres til naturplejen; man ser helst ikke øen springe i skov, som den naturligt ville gøre, om mennesket ikke blandede sig. Det giver på sin måde meget biodiversitet, men efter min mening er der snarere tale om kulturpleje.

Granma er ikke specielt udstyret til den helt store gourmet. Men når vi har fundet hummer på kajen, tilsidesætter vi de fine fornemmelser. Den største gryde kan lige akkurat rumme to små sorthummer. Først i med vand dild, salt og citron hvorefter vandet bringes i kog over spritapparatet. Så får hummerne et nakkeskud før de får lov til at simre i tyve min. Her serveret med flute, hvidløgssmør og salat. Mums fillibaba!

En anden og ret **stor del af øen er plantage**. Læsø var i fordums tid hjemsted for det meste af Danmarks- og Norges saltproduktion. Ude på rønnerne er der fundet fundamenter til flere hundrede saltsyderier. De skulle bruge meget træ til panderne, og på et tidspunkt var stort set hele øen ryddet for træer. Det gav sandflugt og ringe livsvilkår for folk, så derfor gav man sig til at plante træer i 1900-tallet. Klimaet og en specielle jordbund til trods, står mange af træerne ganske fint. Skovfyrren står rigtig godt som tømmertræ. Andre fyrrearter ser ud til at blive brugt til flisning, mens den øvrige nåletræsbevoksning synes at have en blandet succes til tømmer. Jeg lagde specielt mærke til en meget slank rødgranart med sørgehængende grene - Serbisk gran (omorika)?- der er begyndt at gå ud.

Måske finder vi svaret på de visne graner i de geologiske forhold? Med det tykke lerlag, kombineret med meget regnfyldte perioder, er rødderne måske kommet til at stå i vand for længe?

Aftenstemning dagen før afrejsen til Anholt tidlig tirsdag morgen, d. 20 maj. Vinden er taget af og det ser fint ud – også med strømforholdene.

Om Kirsten der mistede sit MitID

Hvis der er nogen der har styr på det digitale liv, så er det Kirsten. Hun er på forkant med det meste, og er ved at bane vejen for vores uafhængighed af amerikanske platforme. Sikkerheden i de følsomme netforbindelser har hun også styr på, og det sker, at jeg får reprimander over min sløsede tilgang med koder og passwords.

Billede af den fredede fyrgård på Anholt. Det lille hus i forgrunden er....nå, ja, "det lille hus". På dørskiltet står der Fort York, som fyrkomplekset hed under englandskrigen i 1800-tallet.

Men så skete det, der ikke måtte ske. Sikkerheden var blevet lige lovlig omfattende, og under en omstrukturering af det foranstaltede fingeraftryk til kodelås af telefonen, mistede hun adgangen til MitId... Spør´ mig ikke hvordan.

Hendes telefon har altid været umulig for andre at bryde ind i, men det er nu godt klaret at få den sikret så godt, at hun nu ikke længere selv kan bruge den til banken og andre forbindelser til livets fornødenheder.

.....

I går var Alma og jeg på vores vanlige **"gefion-vanding"** for at favne det elskede stykke land.

Mellem punkt 8 og 11 drev vi 5 flokke af sæler ud i vandet. Jeg talte det bedste jeg kunne og er sikker på, at der mindst var tale om 300 stykker, hvoraf den sidste flok var gråsæler. Man må ikke færdes ude på Totten (øens østligste spids). Det er her sælerne er fredet i yngletiden. Sidste år var der også mange sæler, men dengang så jeg ikke det halve. Så skal min observation tages for pålydende er bestanden øget betydelig. Flakket er også fredet nogle hundrede meter langs stranden, men det er af hensyn til den sjældne dværgterne.

Når jeg går med Alma her på øen, er det altid i meget kort snor. Den synes det er meget uretfærdig, at den først skal sejle i 9 timer uden vådt eller tørt og være forment adgang til dækket, for senere at få sine udfoldelser begrænset til en meter i stram snor fra den dumme.....

.....

I har ret. Det er **godt at være på pension**. Der er en stor tryghed i at være ude af hamsterhjulet og gøre beskæftigelse til noget lyst- og interessebetonet. I foråret havde jeg et par måneders arbejde i Dalgas Plantage, og det nød jeg faktisk – og håber naturligvis på, at der her i vinterperioden igen bliver noget til mig. Jeg kunne gå og komme som jeg ville. Faktisk har jeg det bedst, når jeg er i gang med noget.

En ung sule har fået sit næb kilet ind i en snor der er viklet om et stykke trådvæv. Den har ganske sikkert lidt en langsom og pinefuld sultedød

Alma og jeg går lange ture. Vi skændes en del. Som sagt mener hun at snoren er for kort, og jeg synes hun rykker for meget. "Det er bare en præstekrave, Alma". Vaf, vaf, piv, vaf. "...og der har vi en edderfuglebørnehave". Piv,piv, vaf, vaf, rykke, rykke.....

Jeg burde slet ikke tage den med. Det er ren frustration, og min venstre arm hænger i laser. I det hele taget er det en dårlig ide at færdes mange af de steder vi har gået. Vi holder os naturligvis fra de to fredede områder, Flakket og Totten, men jeg har opdaget, at der på sydkysten er en strækning hvor den lille dværgterne holder til. De er aggressive og skriger op, så jeg har hastet forbi for ikke at forstyrre.

Kyststrækningen er meget dynamisk. Her et sted på sydsiden hvor havet gnaver store lunser af landet. Materialet

aflejrer sig andre steder, hvor man kan se stranden blive bredere. Læg mærke til den sorte stribe i skrænten, der er et lag af førn fra en anden tid. Måske fra dengang Anholt var dækket af den oprindelige skov, der som bekendt blev brugt som brænde til vippefyret? Herefter ved vi, at sandfygningen tog til og dominerede indtil lyng, revling, ene og lav dækkede det meste.

Andre steder inde på ”Ørkenen” kan det være lige så problematisk at færdes. Her er regnspover, rørhøge, strandskader, gæs - og måske en havørn? Jeg så den ”plaske” forbi udenfor havnen.

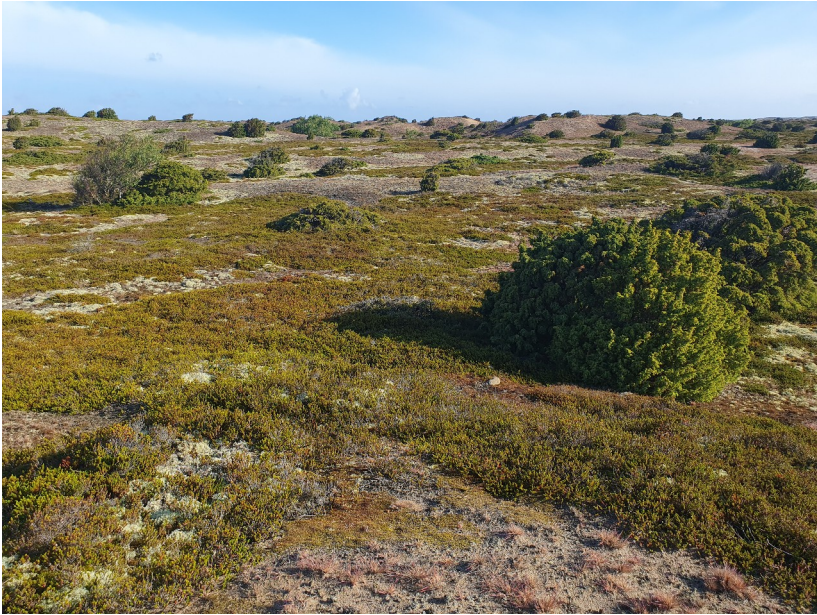

Sandflugt er en del af den naturlige dynamik på Anholt. Her har stormen fået hul på en klit på nordkysten og gnavet et stort hul ind i land. Den tilbageværende ”bund” er en gammel strandvold af grus og sten.

Ørkenen er ikke en ørken – hertil kommer der for megen regn – men en lavhede. Der findes mange forskellige former for lav, men fælles for dem er, at de ikke har rødder. Lav er en symbiose mellem fx alger og svamp. Alger lever som planter af fotosyntese, som de to livsformer herefter betjener sig af i besynderligt fællesskab.

Her ses et smukt tæppe af lav sammen med revling.

Foruden lav er der ene, revling, lyng(i mindre omfang) og den karakteristiske lille nøjsomme græsart sandskæg, som her på billedet ligesom farver landskabet grå-lilla

Havørnen *kunne* faktisk godt yngle her, og jeg har da også udpeget et par steder med en halvhøj tættere bevoksning af birk, bævreasp og fyr. Men selv om min nysgerrighed er stor, nøjes jeg med at ”rykke i snoren” som Alma; det går bare ikke at forstyrre en ørnerede!

Der er sket mange ulykker på havet omkring Anholt. Her et minde fra en svunden tid:

*”På havet herudfor
henbare Englene
Elfrida Crentzmann
og
Gisela Therry
i Abrahams Skiød
Luk. 1
d 17 Aug. 1891”*

Tanker om den smertefulde virkelighed

Kristendommen skal nu indtænkes i det danske forsvar. Som en åndelig oprustning der skal kæmpe for de sande værdier mod vantro hedninge. Vi har ganske vist religionsfrihed som en grundlovssikret ret, men vi må lære af trumpismen, at minoritetssikrede rettigheder ikke bør ende med den rene særbehandling. Kirkeminister Morten Dahlin har i folkeskolen lært, at vort flag faldt ned fra himlen. En klovn fik det vendt forkert, og først nu er der endelig en der forstår, at det var et tegn.

Udsigt fra Nordbjerg over ørkenen ud mod fyret

Korstogene, der tog sin begyndelse i 1095 og frem, havde til formål at indtage den Hellige Stad, dræbe så mange vantro som muligt og sikre en velbevaret grav til fremtidens pilgrimsrejsende. Som belønning forventede man, at skærsilden blev en overkommelig afslutning på det jordiske liv. Den gode ide er igen vakt til live.

Dahlin har sikkert også lagt mærke til, hvor godt det går for de israelere, der med toraen i hånden vinder store sejre i Gaza. Troen kan bombe huse til bjerge af grus, tusindvis af kvinder og børn i døden, såre endnu flere og sulte de sidste. Når bare man tror, er hellig krig lige efter bogen. En effektiv maskine som regeringen, med børnenes statsminister i spidsen, støtter med våbende.

Et rødhåret folketingsmedlem med ar efter fodlænker fra sin seneste forbrydelse – og hvis navn og parti er unævnelig - er sikkert enig med kirkeministeren. Lad os kæmpe for de kristne værdier, men først og fremmest håbe på, at israelerne får gjort deres arbejde færdigt. Vi kan lære så meget af hinanden, og et værdifællesskab er ikke at foragte. Selv om jødedommen kun var et forstadie til kristendommen, er vi dog så nært beslægtede. Lad os få en gang kage på det.

Snart ved jeg ikke om jeg skal tro det jeg hører, men det er også tilfældet, at vores statsminister samtidig har fundet værdifællesskab med Georgia Meloni. Det handler om

fortolkning af den europæiske menneskerettighedskonvention. Man må kunne stramme udlændingepolitikken endnu mere, mener Statsministeren – og, kan man forestille sig - helst inden palæstinenserne bliver lukket ud af deres fængsel i Gaza....hvis israelerne ikke får gjort deres arbejde færdigt, som den rødhårede har ønsket.

Alt er nu sat på skinner. Dahlin synes dog at være overhalet indenom og står lidt forpjusket tilbage med sin gode ide.

Kristne værdier? Min bare ...!

.....

Mor Henny med sin gadebutik. I disse dage regner det ind imellem, så det er meget sparsomt hvad der er pakket ud af varer og lagt på bordene.

Mor Henny

Nede på havnearealet, vest for købmanden, finder vi Mor Henny. Her har hun haft gadesalg hver eneste sommer i 53 år. Om vinteren bor hun sammen med sin mand i Nørresundby,

men så snart solen får overtaget på Anholt, rykker de hertil med forretningen. Det røde hus købte de for 15-20 år siden. Her bor de spartansk på første sal, mens sommerhandelen står på.

Hun sælger stort set alt det der tænkes kan af værktøj, bamser, smykker, tøj, redningsveste, fiskestænger, hjemmestrik, morgenkåber, badebukser, blokke og sjækler til både, paraplyer...ALT som hun opkøber på auktioner, hvor en butik af den ene eller anden grund har måttet lukke. Henny er en institution. Når vi ser hende, ved vi, at Anholt består. Alderen taler vi ikke om, men hun er pænt oppe i firserne. Heldigvis har hun lovet at blive ved til hun bliver gammel.

.....

Om dagen vil Alma helst ligge ude på dækket. Her kan den holde øje med det som sker . Men når det regner finder den gerne ind til sin hule. Her sover den om natten. Under os. Hvis jeg ikke kan tage mig sammen om morgenen, får jeg en lille afvaskning på månen.

Kristi flyvdag

Vi ligger inderst langs broen; så kan hunden selv springe af- og på. Granma er den mindste båd af alle de tilrejsende. Der kommer mange svenskere og tyskere. En enkelt hollænder er

sneget sig ind foran os, og på nabobroen er der fire slanke sejlbåde fra Ovre Højskole. Måske får vi snart besked på at vende røven ud? Hvis der kommer mange, plejer havnefogeden at bede os om at rykke sammen. Det er jo helligdag. I landet med de kristne værdier!

Måske har en kuldebro lagt sig mellem de tanker jeg af og til får og havet omkring Anholt? 12°. Men herude er vandet så klart og rent, og jeg skal jo vaskes med jævne mellemrum. Bare ud i bølgen med sig. Jo længere tid man sjapper til knæene, jo sværere bliver det. Og så kommer det forløsende; sekunder efter man har været under, får man den der vidunderlige følelse af liv i alle dele af kroppen. En følelse der fortsætter, så man bagefter får lyst til at springe pakour hen over molen og ned på broen med de svenske tilrejsende foran deres undrende pupiller....

Den gamle søulk fra sidste år er ikke længere den eneste, der kendte til navnet "Granma". "Hvor er det cubanske flag?" var der en anden der råbte til Kirsten. Og sidste år mødte vi et tysk ægtepar hvis båd hed "Hasta Siempre", så nu er der mindst tre der kan se, at det ikke er stavet forkert. "Der er ikke mange der i dag kender til den historie," sagde den gamle, da han var forbi for at hente havvand til kartoflerne. "De unge ved ingenting."

*Et dødt marsvin er blevet til føde for de store havmåger,
ravne og krager.*

Fiskene er væk

Det har bredt sig fra Østersøen og nu langt op i Kattegat;
fiskene forsvinder i et ildevarslende omfang. I dag hørte jeg, at

det nu går ud over marsvinebestanden, som på ganske få år er reduceret til en tredjedel i Kattegat.

På min vandretur til fyret i går så jeg jomfruhummer-bundtrawleren drive rundt på læsiden af Anholt, før den sejlede i havn. Der er sikkert noget der skal ”ordnes” inden den lægger til kaj?

Der er mange hundrede sæler på Anholt. Her blot en lille flok der hviler ud på den solbeskinnede strand

Jeg kunne naturligvis ikke se hvad der foregik, men det er sandsynligt, at han er i gang med at frasortere bifangsten som ikke må landes. De påstår, at de ikke skader havbunden, men det er noget notorisk vrøvl. Et hummerbundtrawl er ikke selektiv. Det fanger alt på dets vej og igen: Ifølge videnskabelige undersøgelser ødelægger bundtrawl mellem 6 og 41 % af livet på havbunden.

Det tror da fanden, at der ikke bliver ved med at være fisk.

.....

Fritgående høns midt ude i "fjorden". Mellem Nordbjerg og Sønderbjerg har der i fordums tid været en fjord. I nyere tid har her været landbrug, men nu er der kun enkelte folde tilbage til heste og små marker til høslæt. Uden for hønsehuset står der en skraldespand til madrester – et fint supplement til hønefoder.

Anholt minder mig meget om Grønland, siger Kirsten. Uden for højsæsonen vel at mærke. Lille areal, kuperet, få fastboende og alt er tæt på naturen, som dækker det meste af øen. Forsyninger kommer med færgen fra Grenå, og har

butikken glemt at bestille en vare, ja så må den undværes. Man kan dog købe det meste.

Købmandsbutikken på havnen drives fra forår til efterår af et par mennesker fra Aalborg, som har bopæl og arbejder begge steder. Om vinteren må indbyggerne nøjes med den i øvrigt velassorterede Brugs, som ligger oppe i byen. Købmanden sælger mest økologiske varer samt specialiteter fra Anholt, såsom gin.

Det siges, at de enebær, som er brugt i Anholts gin, kommer fra et ganske særligt sted i Anholts ørken og derfor gør drikken speciel og rund. 😁.

3. juni: Vi har købt ophold til en uge mere på Anholt. Der har været for meget modvind til at sejle til Isefjord og vestenvinden for kraftig. I en lille båd der gynger, forstås. Vi har set mange der har forladt stedet i høj sø. Store både, ganske vist, men nogen nydelse har det sikkert ikke været.

Vi skulle nødig komme på afveje, som den sælunge Kirsten fangede med kameraet. Den var humpet helt op til Fyrgården, hvor der er meget langt ned til kysten. Den finder næppe tilbage. Sådan er naturen nådesløs. Vi kunne naturligvis have forsøgt at få den de 150 m ned til stranden, men for det første er vi ikke interesseret i

at blive bidt og for det andet havde vi ikke noget at bære den i.

Moderen kan også have fået samme skæbne som de døde sæler der af og til driver i land?

Jeg tager ikke længere Alma med på de lange ture. Vi bliver bare uvenner. For det første er det ren frustration for hunden, at den ikke må jage; den rykker og slider, hver gang den ser noget bevæge sig. Og for det andet er det lidt hårdt for min arm.

By og folk

Der har boet mennesker her på Anholt i mindst 4.500 år. Flinteredskaber fra dengang er fundet i ørkenen flere steder fra en såkaldt ”grubekeramisk kultur” som levede af jagt, fiskeri og sælfangst. Man kan forestille sig, at de var kommet herud en vinter, hvor isen kunne bære. Anholt ligger langt fra land. Selv i nyere tid har det været øboernes store udfordring.

Kirsten fangede denne edderfugle-børnehave med 14 unger. Hunnerne vogter sammen og passer på, at de store havmåger ikke snupper sig en godbid. Hannerne samles andre steder for at evaluere årets store bedrift og lægge planer for den kommende sæsons strabadserende udfordringer.

I 1800-tallet og langt ind i 1900-tallet blev øen tilsejlet fra Sjælland og Aalborg, hvorfra der kom forsyninger som f.eks. byggematerialer. Skibet kom til fra sydsiden (Pakhusbugten) hvor det lå opankret tæt på kysten. Herfra blev fragten sejlet til land i mindre både, og fra stranden med trillebør op til hestevognen der klarede det sidste stykke.

Langt senere anlagde man den nuværende havn, men man siger den er fejlplaceret i forhold til strøm og vind. Hele tiden skal den uddybes ved indsejlingen. Det var også havnens læmole der var skyld i, at Anholts hovedvej, Nordstrandvej, blev skyllet i havet d. 9. december, 2011.

Midt i Anholt By står mindesmærket fra den engelske besættelse af øen, der varede fra 1809 – 14. Kong Frederik VI var forbandet, og en styrke i mindre både blev søsat fra Djursland de 27. marts 1811 med den hensigt at overrumple de engelske soldater.

Men det gik slet ikke. Englænderne var blevet varslet af en dansk forræder, så det endte med

34 faldne, 93 sårede og 396 tilfangetagne danske soldater. Mindet om denne hændelse blev langt senere foreviget af ”anø-boerne” med dette lidt besynderlige mindesmærke; man har altid været nødt til at anvende forhåndenværende materialer, og i dette tilfælde måtte det kunstneriske træde lidt i baggrunden. Den underlige søjle i midten stammer fra et strandet skib fra Norge der var på vej til marmorkirkebyggeriet med byggematerialer.

Fastelavn

På Anholt er man glade for katte, så her slår man *manden* af tønden. Det er lidt uklart for mig hvordan den tradition er opstået. Men det foregår på den måde, at ”manden”, der har prøvet det før og som efterhånden er svær at sætte i stand, genindsættes i en ny kraftig bygget tønde. Familierne udstyrer selv deres børn med køller, og da det er vigtig at blive ”konge” drejer det sig om at få lavet en god slagkraftig kæp. Når kongen er fundet, skal *han* udpege ”dronningen”. Det siges, at skolebørnene er begyndt at stille spørgsmål til den gamle tradition, der strider mod den ligestilling de er opvokset med.

Min selvkomponerede hvileplads ude ved Fyrgården. Her spiser jeg min madpakke bag læskærmen før turen går tilbage

Scener fra en symbiose

Da Granma blev bygget i 1973 var det en stor familiebåd med 5 sovepladser. Sådan fungerer det ikke mere. Pladsen er trang, når alt det traileren har kørt ned til havnen er stuvet ind i kahytten. Så alt for meget! Hvert år har vi noget med, som vi ikke får brug for. Den materielle velstand har hævet vandlinjen.

Vi har preppet til alle tænkelige behov, og alligevel er der altid et eller andet vi mangler.

Man indretter sig efter de selvskabte forhold. Tingene har deres plads, men efter en regnvejrsmiddag med alternativ beskæftigelse, kommer det let til at ligne stedet hvor bomben sprang. Den lumre dunst af hund, sovekammer, toilet og madlavning kalder på tørvejr efter længere tids indskrænkede forhold.

Her sidder en Røde Kors-medarbejder og hjælper andre frivillige med deres IT-problemer – eller også er det Glyngøres Hjemmeside der trænger til en opdatering? Hunden har lagt sig i skribentens side af salonen. På sit tæppe.

Bagefter kommer forløsningen. Når vindens hylen i riggen og regndråbernes knitrende trommen på dækket er forstummet, vækkes rutinen og fremkalder autonome reaktioner i Granmas robuste gener. Biogassen lukkes ud, støvsugeren findes frem, tæpper og dyner hænges på søgelænderet. Så er der en hund der vil luftes. Dosmersedlen og nøgler til cyklerne findes frem og der trampes pedaler Gennem Landet til Brugsen efter nye forsyninger – tilbage igen på Nordstrandvej, i medvind med Alma i søgelinen og snuden i sporet.

Ser man kun det trivielle – som trivielt – er man blind for nuancer. For se til om jeg ikke fik læst den bog færdig, jeg havde købt, og skrevet spammails til familie og venner. Regn- og blæsevejr kan også noget, og i morgen går turen atter ud til Fyret....

Her forsøger Kirsten at vælte Fort York, som fyret blev kaldt under englandskrigen

Bønnerup

Det er pinsedag. I landet med de kristne værdier. (Alene den tanke..!) Der er vindstille i Anholt havn. Alle de tilrejsende tøffer ud af havnen uden vind til sejlene. Det er nu, hvis man ikke vil blæse inde et par dage mere. Vi har snart været her i tre uger, så måske var det nu vi skulle søge land? Vi havde ellers tænkt at vente på sydøstenvinden sidst på ugen...

Mellem Anholt og Bønnerup står der 111 gigantiske vindmøller der til sammen producerer det der svarer til 400.000 danske husstandes forbrug om året. Der var, som det ses, helt vindstille da vi sejlede forbi. Kirsten syntes det så ud som om de stod på glas.

Vagtskifte på den 6 timer lange tur til Bønnerup. Cyklerne er stuvet ind i kaptajns corner. Han, kaptajnen, der her ligner en vodkafordrukken russer, må derfor nøjes med en lur på styrkvindens briks.

Og hvad skal man så i Bønnerup – af alle steder? Jo, her er ”Møllefisk”, Midtjyllands største og bedste fiskeforretning – som vi lige nåede inden lukketid - og på begge sider af byen ligger der to halvstore skove, som jeg skal have udforsket.

Emmedsbo Skov er drevet efter en metode der levner mere biodiversitet end de fleste skove. Det er jeg naturligvis optaget af. Det er samtidig tydeligt, at Meilgaard Gods – som er den anden skov – har en mere rationel og mindre nænsom tilgang til skovdrift. Og det betyder sikkert, at der her er en bedre økonomi. Altså ligesom landbruget, hvor den skånsomme økologi ikke er så lønsom.

Gift? Nej, lad os snakke om noget andet...

Danmark har godkendt 355 forskellige sprøjtemidler. Alle har de en såkaldt ”H-sætning” der betyder miljøadvarsel af forskellig art. Det kan være alt fra kræft, forplantningsevne, organskader, allergiske hudreaktioner, trusler mod vandmiljø, dyr og insekter. (Det skal fremgå på deklARATIONEN) Men når bare man anvender det rigtig, siger miljøstyrelsen....hvad jeg så kan bruge det til?

Den nu afdøde miljøprofessor Finn Bro Rasmussen sagde engang på et seminar, hvor jeg var med: *”Sprøjtegifte er lavet for at dræbe eller manipulere med levende celler. Den er naiv som tror, at vi ikke selv kan blive ramt”*. (Det er tredive år siden!) Det var også ham der om drikkevand sagde, at man stort set vil finde det man leder efter, og selv om det er under

grænseværdien for det tilladte, kan cocktail- effekten med de tusindvis af andre miljøfremmede stoffer sagtens være et latent problem. Philippe Granjean siger det samme i sin nye bog "*Du er giftig, og nogen vil skjule det*" Jeg har endnu kun læst omtalen af den.

Meilgaard Gods avler mange kartofler, og som du kan se, er de bestemt ikke sprøjtefri. Sporene afslører, at der er kørt adskillige gange. Forleden læste jeg om den største kartoffelavler på Samsø. Han sprøjtede sine kartofler med 23 forskellige midler i sæsonen 23 - 24. Det er hvad jeg kalder besudlet føde...som du kan købe i Netto, Bilka og Føtex. Bon Appetit, siger jeg bare!

Det er ikke saftevand, vi taler om. Danmark er det land der ifølge *World Cancer Research Fund* har flest kræfttilfælde. Omkring halvdelen af det danske areal sprøjtes i gennemsnit 5,37 gange årligt.

Alligevel mener miljøministeren ikke vi skal bekymre os, for når bare vi anvender det på den rigtige måde...!?

Jeg føler mig overbevist om, at alle disse sprøjtemidler er hovedårsagen til den stærkt faldende biodiversitet.

Juletræerne på Meilgaard Gods bliver også sprøjtet. Her er der kørt med en maskine der skræver over rækkerne, og de har sikkert fået både ukrudts- og væksthæmmende midler

Men kemiindustrien, der ikke har noget demokratisk ansvar, har fået os til at tro det er ufarligt. De bruger milliarder af dollars på reklame og lobbyvirksomhed og på at dokumentere deres produkters (u)farlighed. Faktisk var det Finn Bro Rasmussen der stod bag en rapport, der i sin tid fik EU til at forlange kemiindustrien til at bevise deres produkters (u)farlighed. Men gad vide, om ikke det har gjort det hele endnu værre? EU's- og landenes embedsfolk får *kun* svar på det de spørger om, ikke på det de ikke har fantasi til at spørge om. Det er et meget bekymrende og fordrejet magtforhold.

Tænk over dette: Er det ikke lidt underligt, at den høje levestandard, vi har i Danmark, giver så uforholdsmæssigt stort pres på vores sundhedsvæsen? Vær sikker på, at sprøjtegift har en medvirkende årsag! I henholdsvis 80- og 42 % af det konventionelt dyrkede frugt og grøntsager er der fundet sprøjterester.

Her læsses der tømmertræ ind i en container. Det skal til Kina for at blive savet op. Det er mig ubegribeligt, at det ikke kan lønne sig at drive savværker i Danmark. Teknologien er en ganske anden end dengang jeg var skovteknikerelev, og så må det da være langt mere klimavenligt at forarbejdningen sker lokalt? Vi importerer trods alt rigtig meget bygningstømmer.

Her på billedet er der træ til måske 25 containere.

Denne skulptur "Fisketotem" er lavet af Bjørn Kromann-Andersen. Måske ville den have taget sig bedre ud et andet sted? Den naivistiske komposition i glasfiber skal måske forestille havets fødekæde. Det kunne fiskerne godt lære noget af, men kønt er det sgu ikke. Havnen i Ø Hurup er i det hele taget et arkitektonisk misfoster med en blanding af det spekulative sommer-rækkehus-byggeri og det gamle havneområde.

Ø Hurup

....blev endnu en trædesten. Hunden kan bedst med de korte ture, og så ville vi selvfølgelig gerne se hvordan det i dag ser ud, der, hvor bindingsværket engang stod i Als.

Nye tider er sneget sig ind på Kirkevej. I forgrunden ses guldregnen der stod ved hjørnet af carporten. Den har de trods alt ikke nænnet at fjerne

Fra samme vinkel med guldregnen tv i billedet: Sådan så det ud lige efter vi havde fået nyt stråtag. I dette smukke gamle hus boede vi i næsten 16 år

Nu og da kommer vi til at savne det gamle charmerende bindingsværkshus. Ellers fik vi stort set ingen tilknytning til Als. Byens tiltrækningskraft er minimal på os, så vi fik hurtigt genset det vi kom for.

I Ø Hurup vrimler det med turister om sommeren. De fleste bor på en af de to campingpladser eller i sommerhusene. I

havnen er der ikke plads til ret mange gæstebåde, så i højsæsonen må de stoves godt sammen. Vi blev også her hurtig trætte af stedet, så vi besluttede at sejle videre til Mou Bro om aftenen. Her var god vind – den bedste vi har haft til sejl, så vi var hurtigt fremme.

Når vi forlader båden et kortere stykke tid, kan vi sagtens lade hunden rende frit rundt på dækket. Selv om den de fleste steder let kan springe i land selv, så bliver den ombord på vores ordre. Er vi væk i længere tid, er den nede i kahytten, hvor den indtager skribentens plads på et tæppe.

Via Mou Bro til Aalborg

For en meget beskeden pris på 150,- kr./døgn kan vi som regel få en plads i Mou. I prisen er inkluderet gratis strøm og bad og et frit tilgængeligt klubhus. Alt er så rent og pænt at man knapt tror det muligt. Tilliden til gæsterne er overvældende. I køleskabet står der øl og vand, som man ved selvbetjening kan købe og betale med MobilePay.

I storbyen flyder det med affald. Da vi ankom var containeren ikke blevet tømt i tide, men det er ikke noget problem for ålborgenserne, så længe der er plads ved siden af

I Aalborg er der universiteter, karrierefremmende arbejdspladser, kulturtilbud, bus og togforbindelser, butikker til alle tænkelige varegrupper, larm og spektakel, livsfarlige cyklister, elløbehjul og folk med små bjæffende hunde der skider på gaden. Her tror tyv, at hver mand stjæler. Her er cyklerne enten aflåste eller skrællede, og her...går jeg og føler mig som en knivløs Crocodile Dundee, med hund, der er havnet det helt forkerte sted.

Ved ikke hvem af de to der er mest træt efter en byvandring. Den mentale belastning får dem til at putte sig i Granma's trygge omgivelser. Godt de ikke bor her permanent. Kirsten ser anderledes på bylivet. Hun nærmest stimuleres af det og har ikke behov for store stille vidder.

I Glyngøre er vi vant til at hilse på hinanden. Også dem man ikke kender. Men storbyens menneskemylder er det uoverkommeligt og, viser det sig, til ingen nytte; folk *ser* ikke hinanden, men er forbavsende gode til ikke at støde ind i nogen på de trafikerede fortove. De bevæger sig som robotter fra sted til sted, i smart tøj og med ørebøffer til musik og telefonsamtaler der opretholder illusionen om et fællesskab i et stærkt individualistisk samfund.

Vester Bådelaug har vinterstativer med små jernhjul, der kører på skinner op og ned i havnebassinet. På land er der et sindrigt ranger-system hvor bådene står tæt pakket om vinteren.

Men et drama udspillede sig, da et ældre ægtepar skulle have "Marie" i vandet. Det foregik med et hjemmelavet taljetræk tilkoblet en boremaskine med forlængerledning, kabeltromle og andet dyrt grej fra hobbykælderen. Den gamle havde – for knæenes skyld? - fået sig sat på en pude ved nedkørslen til havnen for at styre boremaskinen, der klagende trak i Marie hen ad det flade stykke. Piv,piv...Piv,piv! De små jernhjul protesterede, som om de godt vidste, at det sidste stykke foregik i saltvand.

På et tidspunkt går det nedad og vognen begynder at trille af sig selv. Piv,piv,piv-viv-viv... I rolige bevægelser flytter konen lidt på ledningerne, der ligger på skinnerne, mens manden rejser sig for at støde imod - som for at sætte en dæmper på Maries iver efter at komme i vand. Jeg står næsten paralyseret

på kajen og tror knapt, det jeg ser, men får dog råbt alt hvad stemmebåndet magtede, at han skulle se at komme væk. Det når han. I sidste øjeblik springer han til side, milli-sekunder før de klagende jernhjul havde knust ham! Boremaskine, talje, puden og kabelsystemet svinger rundt i luften efter Marie som hale- og klovspjæt fra en glad ko, der for første gang skal ud på den forårsgrønne græsmark...

Jo, vist. En båd er glad for vand. Men stativet med de klagende hjul løb af sporet, og måtte senere på dagen reddes i land af et dykkerfirma.

Løgstør bliver den sidste trædesten før Nykøbing. Det er en smuk by, som vi næsten aldrig giver os tid til at se.

Her et vandfald fra Løgstørs højedrag og ned til de lavtliggende huse, der før i tiden blev oversvømmet under springflod og storm. I dag er der opsat barrierer langs havnen

Sommerens lange sejltur lakker mod enden. 6 uger er gået. Vi planlægger at være hjemme i morgen, søndag. Hjem til haven hvor græsset og skægget skal klippes.

Bedste sommerhilsener fra

Kirsten og Jørgen